

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 7.

НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ 23. ФЕБРУАРА (7. ВЕЉАЧЕ) 1874.

ГОДИНА II. (IV.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недељно. Свеже: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. а. 6; по год. 3; четврт год. а. 1. 50; и за СРБИЈУ год. а. 7; по г. а. 3. 50; четврт а. 1. 75. и. За сва други мјесто год. а. 2. по год. а. 4; четврт год. а. 2. За остале мјеста се за ред 5 поште. Продавати и све поруке ишау се администрацији, а доноси уредништву на Цетиње.

М И Р.

Последњих година били су врло чести царски састанци. Сваки је пут много о њима говорено, чинило се да свакојако политичко комбинације. По овоме говору и нагађања није било ни једнога пута, колико сад, приликом доласка цара аустријског у Петроград.

Не треба се томе ни чудити. Зна се, да је међу Аустријом и Русијом био одношај затегнут, а исто да је постојао још неповољнија ушла у јединица Царства и оглашеног пријатељства ове с Русијом. Истина ни Русији не може пријатно бити, што је уз њу узрасла онако силна Немачка, али сукоб између њих — између Савезица и Германства сваки је гледао тек у даљњем времену. И због тога садашње пријатељство њихово и сјелост Бисмаркова тумачена је једино на штету Аустрије.

Овај рачун доста је покрвао пут цара аустријског у Петроград и његов такошњи грло сјајни и пријатељски дочек. И сад се сваки пита: шта значи ово ново пријатељство, — ако се већ сада тако назвати може? Је ли ово пријатељство саво руско-аустријско? Или је и Аустрија тек ступила у пријатељски савез немачко-руски? Је ли могуће да се Русија пријатељи са Аустријом мимо Немачке? Или, ако су све три силе међусобно савјетовале се, што значи онда то? И у том случају, како стоји према њима Италија и Инглиска и све ове према Француској?

Ово су питања доста важна, јер сачињавају, што не се каже, садашњу ситуацију јевропску, а важна су још у толико, што налазе ослонац у данашњем благању цара аустријског у Петрограду.

Јевропско се новинарство јавно размислило у овој ствари. Прво мишљење, да је овај пут чисто акт учтивости, т. ј. да цар аустријски само повраћа посјету цару руском, са свијем је пали. Са сваке стране данас се приписује томе састанку значај, и то велики значај политички. И то без сваког сумње и пунјег разлога. Али ако се запитаво: у чему је тај значај, наћи ћемо и у мишлењу јевропске журналистике и у општим познанима одговор доста чудан. Као најопштије мишљење појављује се, да ће се овим састанком ујединити општи јевропски мир. У том смислу и цар руски наздравно је цару аустријском. Он је рекао: „У пријатељству, које нас (Русију и Аустрију) спаја веже са царом Вилхелмом и краљицом Виктором, увијек ја најсигурнију обрану за уздржање толико жељеног и потребног мира у Јевропи“. Ово би било и сувише јасно, кад се неби знало, да се у оваквијем приликама исказати ријечи прије свега изјере на кантуру дипломатске смотрености и дипломатске, у опште да „кљавоци, бар у оваквијем приликама не могу „пунити и издржавати“ као обични сиртни ljudi. За то ни сама та царева здравница није могла уздржати најважније јурналистичке стране да и мимо тога и даље испракују значај необичног сјајнога и срдљивог дочека цара аустријског у престоници руској, који је већ крштен пријатељством Аустрије с Русијом. И то је без сумње и дало некијем повода да мисле, да је, нап бар да ће пријатељство Русије с Аустријом ослабити, па и изкључити пријатељство њезино са Немачком. Раз-

лог томе траже у томе, што ни Русији не може бити по вољи, да је Немачка тако необично и неочекивано осплада, то дама хоће да је диктатор у Јевропи, и што Русија као и Аустрија има под крилима свога орла немачких земаља, на које изјавио сјелост и гравитност Бисмаркова није заборавила.

Дале питају се људи: зашто је цар почео у својој здравници инглиску краљицу, а оставио је краља италијанског? А зна се, да је Инглиска тако рећи повукла се са јевропске позорнице, од како је претрпела два жестока пораза, — својим саучешћем у кримском рату и својим придружењем к интервенцији Аустрије и Француске у корист Пољске, а Италија, како се ујединила, да је постала сила, као савезник добара у миру и у рату. И у тој околности баш надале за се разлога они, који су мишљени, да је ново пријатељство руско-аустријско против Пруске. Ни једној држави јевропској није била надахноћност Немачке, па тако ни Инглиској, за коју се сувише зна да је и против Француске била, док је ова Јевропом хтеја држати, тако на ир. у вријеме Лудвига XIV. и Наполеона I. И дозвук новота, конзервативног министарства у Лондону, на мјесто Гладстонова узима се у том смислу. Русија дакле нитице Инглиску као за то, што би и ова хтеја против стати Немачкој савезности. По томе разлогу цар руски оставио је здравнице Италији због тога, што је она савезник немачки и што се Аустрија није измирила с Италијом и ако је, како се мисли, Бисмарк успио, да краља Виктора Емануела склопи на посјету бечкога цара у вријеме свијетске изложбе.

Који мисле, да је аустријско-руско пријатељство неповољно берлинској владу, утврђују се у томе мишлењу још и том околности, што је престолонаследник немачки отишао из Петрограда уочи свјетског доласка цара, што њеки врло знатни немачки државници, који стоје под утицајем Бисмаркова, говоре баш у овоме часу с ожаљвањем о Аустрији и немачким наглашују, да пријатељство Аустрије с Русијом не само не може ослабити руско-руско пријатељство, него да се она мора издати по њима, иначе да би могла бити угашена у њиховом пријатељском загрљају.

На ња још једна важна околност. И с аустријске и с руске стране говори се да би источно питање могло бити предмет договора овом приликом између бечке и петроградске владе, и да би се оно могло ријешити повољно, лако и без прерата, ако би се Русија и Аустрија сложили у својим сродним интересима. Бески, па и руски државници, као што је „Голос“, „Б. Вједомости“ и др. говоре о томе и у томе смислу. Напротив органи берлинске владе противе се томе и кажу, да би боље било, да се аустријска и руска влада споразуму о својим трговачким одношајима и да уроде лакши и кориснији саобраћај, а источно питање, да се за сада остави на миру. Ако је источно питање доста потицао овом приликом у Петрограду, а држи се, да јесте, онда би и то било доста карактеристично за одношај Немачке према новом пријатељству. А свакојако из свега што се види, излази, да би се Аустрија и Русија случајно могли сустрети и живи, па и против Пруске. Неочекивано догађаје то Бисмарк,

ни би могло и то изазвати. Ако се и може до- никле против природнога тока њих и подјеби му се мир. Штудирао добро како: не долази Бисмарку да још дуго живи и буде кинцелор, да као таков дочека и пропаст свога система.

Ако дакле ово мишљење о Аустрији против Пруске има основе, а може лако имати, онда и ријеч о сталном јевропском миру, само је гола ријеч. У том погледу важно је и то, што доц-донски „Таже“ поздрављајући цареву здравницу, изјављује, да се Инглиска неће никада сложити с политиком, која би била против Француске, а „Le Nord“, орган петроградске владе придружује му се у том мишлењу.

Према свему овоме, двоструки значај доби- вају ове ријечи савиного прускога генерала Мольтке које је изговорио у држав. сабору у дебат о војсци: „Од војске не смијемо ништа уштеђивати. Што би у неколико вриједних година закину- ли од ње, то би у једној ратној години све платили. Прије шест година мала и сированка Пруска штедила је, јер је морала штедити, али дође цар Наполеон, и узме нам једну милијарду. Што смо заштедили од наше војске да толико година, платили смо десетоструко поједан пут туђој војсци. Можда ће који доцнији наш нараштај срећнији бити, да у миру жи- ви. Зн нас нема тога изгледа. Велика, свијетско-историска догађаја, ускрсује немачкога народа, изврши се за кратко вријеме. Што смо за по године с оружјем добили, то морамо педесет година с оружјем чувати, да нам се опет не отме. Непојмо се врати: ништа срећнијим ратовима ни смо задово- били свуда поштовања, али љубави ни- је. Свада сусретају Немачку са неповољем“.

Мольтке је са свијем јасно говорио. Он хоће, да је Немачка потпуно наоружана и лада на менту. А његова ријечи колико се могу одијети на Француску, исто се толико могу односити на Русију и њене савезнике.

На сад нека вјерује до хоће, да је мир јевропски о сигуран. Ми не вјерујемо. Напротив понављамо, што смо и приликом љавског састанка цара казали, да се јаво и са сваке стране спрема, да се мир наруши, и да само томе служе и сви ти царски састанци.

МОЛТКЕОВА БЕСЈЕДА.

Веома значајна бесједа Мольткеова, коју смо споменули у уводној чланку, пробудила је општу пажњу. Све новине немачке и стране споштавају је и тумаче и одију јој велику важност. За то саопшћено и ми овде главнија мјеста:

„Срцатво бих — рече Мольтке — понајвише Вашу позорност на то, да ће се већ код §. 1. предлежне законске основе радити о питању, да ли ће Немачка у будуће носити тежак терет, који јој икадје стајања војска од 401.000 кола- ва. Ту ће се мора господо радити о итарина и љавским одношајима. Прва је потреба сваке др- жине, да постоји, да склони, да јој буде об- стинак обезбјеђен проти љавитина. У свакој зем- љи штити закон право и слободу свакога према љавитини или једина сила. Мале државе могу се завањати на неутралност и јавство других ве- љих држава; велика држава постоја сама по соби љавитом својом снагом, испуњаје сврху свога оштанка само онда, ако је вољна и исправна,

да обрне свој опстанак, своју слободу и своје право; пустити земљу без обрне био би највећи злочин крвље. Желе, штедјити од великих овних свота, које се годиш на годиш троше на војску, те прилагати штедње у сврхе мира, сигурно је праведно. Али не сижемо да заборавимо, да не приштине у прорачун војске, питеље из велика броја мирних година, лако пропасти у једној години рата. Могуће, те ће каснија генерација доживјети, да престане наоружавати тај мир, под којим Јевропа већ толи дуго трпа. Ми то доживјети нећемо. Силу хисторичког догађаја, какав је успостављања царства, не додиче вријеме од једне или двије године.

Што смо у по године стекли с оружјем, то чувајмо по вијека оружјем, да нам нико нешто не стечерине. Неваљало самх себе, од врсена сретних наших ратова не стекосмо си, није веће дубави. Са свих страна гледају нас непожељније држави, да може бити Немачка, одакле се ојачало, неугодним сусједом. У Белгији наћи ћете још данас сикхатија за Немачку врло јако. У Холандији опет раде око тога, да узмогу у сгован час понајвише земљу, против кому? Ја незнам. У власној њекој брошури, у којој се Нилгесон доказује недостатком њихова војена система, описује се пошљедице, ако се данас сутра несприну на нилгесон обали, не Француси већ Немци. У Данској многе бродовље, јер се боје немачке навале. Час нам воле, да смо војном освојати руске попријаме на источном мору час да идемо за немачким пуцањем Аустрије. А дозвоље ми господо да се окреним на нашета најзанимљивијег сусједа. Француски морала је да преустроји сву своју војску. Француска влада већ је данас властна, сазвати за активну војску 1,200,000 а за територијалну војску предс милиона војска.

Држим истина, да је велика већина Француза, — која носи достојније и муарије своју несрећу, него ли би то држмо ко, кад чује њихове говоре или чито француске новине, — привукла неопходном потребом, да се за сада бар сачува мир. Влада потврду тому и у тој околности, да је у праву сада француски влада на челу увиђавни војски. Но е оне стране Вогеда допире до нас бијесна вна за осветом а то за несрећу коју су сами навули на се.

Ми не сижемо пустити да нам се слаба владаштво наше војске ниш тим, да се свијани вријеме служе нити да се свијани презентно стање. Прво средство води, ако има да уроди финансијски каквиј успјехом, до милције. Но ратова, у којим се бију такве војске, трају много дуж, на већ с тога траже веће жртве и на мору и на сувиши него ли остали ратова. Сједан нас само последњег америкањског грађањског рата, у кој су с бију страна појавиле милције. Француске мобилне народне гарде продумле су рат за неколико мјесеци, стварале много жртва, али бездржале коначна успјеха нити приближиле Француској болних увијета мира. Наоружавате ли народ, наоружавате га и за несрећу.

жати ћете уз добре и лоше живље, а такових има свак народ. Но први знамо су притежници бројем. Незабавите основне већ се споменете, да нико од нас не зна, буде ли за 12 година владао рат или мир. Не, која господо, ни најбољи не може да живи у миру, ако се злу његову сусједу неће мира. Ја мислим, да ћемо доказати свијету, да смо постали јаким и остали мирољубивим народом, народом, који не треба више рата, да са стече славу, и који га не треба, да остаје туђе земље. А што би смо и почели са освојеним којим дијелом Русије или Француске? Подам се, да нећемо само много година сами живовати, већ и други налагати мир. Но току се хоће, да будемо спрежни на рат. Наши кљави каи рећи да уз садње политичке одношаје Јевропе не требамо јави сврхене војске, или пак дозволити оно, што тој војсци треба.

ДОГАЂАЛИ У СВИЈЕТУ.

Цар аустријски вратио се из Русије у Беч, кажу да ће одмах поћи у Пешту, јер је у Угарској наступило веома жалосно стање. Мисли се, да ће цар покушати да ријешит трајну кризу или распуштањем сабора или пројеном министарства. Сави изјавио одступа, Дезакова странка се распадала, а још нека човјека, коме би се предао председничко министарство. Страшно траљаво! Но ништа мање брине и посла имамо је цар и у Бечу. У табору уставовјерца овладала је раздраженост, која се нише не да притајити. Министарство је огорчено на штампу и поједине уставовјерце, а итакпа на владу. Јако би могло и тако доћи до промјене министарства. О грозу Хохенварту кажу, да држи за прву згоду спреми листу нових министара.

У Француској се појавиле бонапартистичке агитације. Министар Броде морао је због тога издати окружницу на начелнике, којим ни нажалост, нека добри вазе, да 4. и. н., кад ће син Наполеонов бити пунолетан, не буде неред.

Тјер, који је већ дуго мучао, проговорно је опет у корист републике. У једном писму Лепиту, изборном кандидату, одобрава његову окружницу и вели: Једино средство да се опоравимо од наше несреће, јесте, да се постави разборитост, једна, стајна и кољико је могуће у форми учвршћена владавина, да би могла бити чврста и у својим циљевима. Уз дух, који влада у народу и уз неслогу монархичких странака монархија је немогућна, па је за то мудра, праведна и помирљива република једино могућа. То је моје неускобљиво осједочење, стечено искуством трију година. Једино средство да се изведе из овога жалостног стања, у томе је, да изборници добро схваћеном, постојано у смислу конзервативне републике развијају изборима народну скупштину узбуђу, а да ју неплеше. Избори у другом духу могли би само још више застрашити народну

скупштину, те наиприједити корист и углед земље. Тјер је управо ово против избора Ледри Роленова.

Француски посланик у Берлину посјетио је 6. о. н. Петербург у вријеме баласа цара аустријског. Одама сутра дан походиће Горчакова, 8. о. н. бије је на дворској ипранци, где га је Александар представно цару Францу Јосефу. Кажу да је врло задовољан дочеком у Петербургу.

Сви француски листови доносе говор Молажеа, признају му велику гажност и сајетјуу Француској, да из њега учи, шта јој ваља радити. Кад су листови тај говор приопћили, раздјели је у народној скупштини владин предлог, у којем се разлаже потреба, да се Париз утврди, те да се у ту сврху одобри да г. 1874. 7 милиона франка.

У Шпанској као да се опет припремају нове ствари. Чини се, да у владини круговима озбиљно мисле на то, да се република дефинитивно прогласи као начело владе. Маринл Серадо има бити плебисцитом изабран за председника републике, а Кастелар би преузео председничко државно вјећа. Многи Шпански листови пишу о томе, а „El Order“ јасно каже да садња влада не може овако опстати, да се мора учврстити један ред, република утврдити и неке измјене у министарству предузети. Пошто сад нека слободне штампе у Шпанији, мисли се, да је овај чланак задахнут од саме владе.

О паду великога везира у Паригу јасно добро изјештени, да се је Рашид паша највише компромитовао у пословима католичких Јермена, обвеза се према француском посланику начином, који влада није могла одобрити, ако јој је до тога стајало, да неизазове зајевницу с Русијом и Немачком. Ни нови и. везир као да неће дуго везировати, јер је султан опет позвао Митхад пашу у Париград.

— „Земљаку“ пишу из Беча:

Чујте ову! Дана 22. Фебруара претресивао се у финансијалном одбору царевинског вјећа прорачун министарства боготштва.

Пошто је заступник Келерсперг предложио одлуку да се умале пророкше у Далмацији и да се многе у једно споје, дође ред на прворно грађевине. За католичке би предложено да се сберне дотична свота. Али кад ред дође на православне цркве, исти госп. Келерсперг од прилике рече ово. Ја нијесам с овом да се зберине свота коју влада предлаже за поправу и грађење православних цркава по Далмацији. Јер је мени она земља добро позната (?). На примјер у свакој кући источне вјере готово наћеште лик цара руског, а кад питах домаћина чему то? а он ти одговори тај цар заслужује нашу харност јер нам цркве помага. Да се укуне тај обичај и приљуби онај народ, не остаје друго него ја

ПОДЛИСТАК.

ПОП АНДРОВИЋ НОВИ ОБИЉИ.

Прим. вијест наштровска друге позловне осамнајестог вијека.

1. Вражда.

„Боже ти се с јунаком војакте, што да рђав изгледите“.

Нар. посла.

(Продужене.)

Изјављених се три пати ¹⁾ људи, одакле Изабегет Приоревих поби грашине међу нама и Спичанија, како изговара крсуову ²⁾, што га обојица зајам чувамо. Од то зло доба да данас пребацимо око ње осамдесет глава, тер је крваво омастисмо. Седом смо се пута у тојих ипранци, стотину куки и братијави; боље ништа. Нека дана да спичански човани не утоне стоку преко границе на наше — говеда у ливаде, оне на нанилашта, које у торе — пак у кривити заход сву је привуку на наше изворе и корита, да је поје. Није дана да ик дрварце не сижеку нашу гору.

да ми жено не косе пши ³⁾ на нашој пустошавини. Не доказу ни моје ни тужбе, а наши господари, кад ми дође глас да је који заглавио, реку: боље да су други десет ко он!

Прођу пролетос три године дана од кад се тобож укисриво, као лук и очи. По умиру опет Спичани, као на пустош, у пустошавину, у сјеку, на поштите. Или гучку уби или жрени сломи ⁴⁾. Пођи ти један од изишних, те залулу згодно момче, да отиша једноме Спичанију сјечина с нашега, а он њега из пушке; некопорне ни нетом. Поћи ће ти ваши да се свете, уткуу нехотице два, и дажо за њих првије године два своја, ово су пет. Након године убију наши једнога њихова у похарици. Милшасмо да је мјера равна, три за три. Чеса? осли дан првије по њу бижу у гробљу очи невале, удаке Спичани једно наше дјетете, које није још пушке велике прихваћало, а ту угасе једну од најстаријих кућа. Преко тога зајам нам ипјеси из Шпантије, сто кола и дивнијест говеди, и краву жузавицу на теле. Ми на презујам, поћерај сто и три оне и шеснајест голеди. Иза тога он наља заше четири кобиле суждрбне и два ждрјесбца, ошоре и одеру чована. Сад је међа под крв ⁵⁾, ни њихова ни ваши, но се на њој вукови легу. Изгинула стока без паше и мјера, људи осиромашили, земље остале без гизга јалове, сак чека јутром и вечером стражу уру:

¹⁾ Трава малих сијека.

²⁾ Кучка лаје кад јавиш неку, па треба тргати или једно узвикати.

³⁾ Да се не ради до кривих ушора.

⁴⁾ Неоружано.

⁵⁾ Мјесто мјажу.

⁶⁾ Мјера кад јунак див врата од рана.

¹⁾ Поголовно, редовно, кољиво.

²⁾ Златан лист, грмак трнао.

градити и красити цркве. За то гласују да се ова свота не збреше*.

— Полузависна бечка „Монтас-Рене“ говорје о путујућу цага Фране Јосифа, вели да Русија и Аустрија имају провидати просјеру у Истоку, те наваљује доста оштро на Турску. Тако о најновијој пројекци у великом везирству каже: „Божја се, да ће ујерена, на унутарне реформе сјеријајуа политика Мехмед Рухија наше бити замишљена разудзацијом и безбизирној у поштулају са постојећим питањима. Особито гласе одионоја грена вазалини државама држе новог великога везира врло реним и не свешер доста обилним бранитељем суверенитета султанаова, те би под његовим великим везирством лако могли се изродити завршјаја, којим је знао избјећи и сам нарасити Митхад паша. Сматрало се ја како источно питање, Турска не свије више облавати политичким потрешкима. Она стоји пред озбиљном перспективом своје будућности, па кољко јој се и неби могла одрећи могућност изепа државнога препорода (!?) толико је ипак истина, да би неколико кривих корака могло довести на руб пропасти, од које су ју до сада спасла настојања сила штитица османске царевине“.

ДОПИСИ

Т. — С. БЕЧ, 10. (22.) Фебруара. — (Из рејсхерата. — клуб деснога центрума — Чешки заступници. — Путујуће царство. — Давид Ливингстон, Жил Мишле и Давид Штраус).

Предлог што су га подијелили неки слободоумни посланици царевинског вјеће о укнижу билегиштво за новине, одбачен је од већине у прејучерашој XXI. сједници. Овим су актом наши уставовјерци и поново доказали, да им до праве слободе баш ни највише није стало, већ да им је главна циљев уствјетавње Словена. Па шта мислите који су то били што су гласали против либералног предлога? Они са лијеве стране куће што се вавда хваћу са њиховим слободњацим и напредњацим начелом. За либерали пред од посланика Скухеа и другова ни гласали су: клуб десног центрума (партија Хоеншвартова), Младословени, Моравци, клуб левицарских напредњациа, Хербет, демократе и демократски заступници Павлиновић и Монти. Против предлога либералног пак гласали: све припаднице вавдате, тако клуб левицара, клуб левог центрума, Рутени, Пољаци (највише од министара Земљанског) — каторски ерски заступници Лубиши.

Тако су јуче уставовјерци наши и јавно пред свијетом доказали, да су привидни слободари и напредњаци, да су подлаци и да им је свеко до тога, стало, да се што дуже на младим одраже.

Дозвије се да клуб десног центрума — у вавдате, да док год у Аустрији постоје начело сталешког заступања, неће федералисте и Словени

до уважења доћи — изијера у заступничком дому предлог укннити : по којему да се у Цислтану уведу оштите право гласања. Ово је врло радикалан предлог. За нега ће гласати само крајња левица и Младословени и жеља неки од напредњачких левицара. Уставовјерца либерала нећина — томе и нека сузие — одбајни овај предлог.

Предсједник заступничке куће царевинског вјећа позвао је нове чешке посланике да заузму мјеста своја. Чеси ће, као што се чује и онет споменом одговорити. Уни пак неће ни под који начин. —

Пар Фране Јосиф одпутовао је 11. Фебруара п. рим. у Петроград, гдје се и сада јоште бива. У уторак полази на пут за Москву, од куда ће пријеким путем повратити се у Беч. —

Наука имала је у ово последње вријеме велики губитак. Тројицу од великих прех синава покосила је смрт.

Давид Ливингстон, Жил Мишле и Давид Фридерик Штраус нијесу више међу живиха.

Први бишае порекла англиског, управо шотског, други француског, а трећи немачког. У једно их је доба суснигао смртни ударац; у једно доба три народа плачу над гробовима првих својих мукева!

Африка бишае до скоро, па је и дан данашњи јоште најтеже позната земља. Узрок је томе њезна географска положаја, а јошт у већој мјери таква конгинуација земље, каква је врло ријетка.

За сјеверни дио Африке од Мисира (Египта) па чак до Гибралтарског тесна, или — како га стари зовише — до Херкулесових ступова, знало се већ у најдревније доба. Отац повјеснице Јелни Еродот допр је био чак до Јавије. По онде се већ почеле простирати савиште оне африканске пустиње, за које стари наши казиваху, да је тако својте крај.

Тек после више и врше столећа, мало прије и за вријеме одржиа Америке дозна се, да сјејуте тако у пустињима јоште краја неса. Португиз Васко де Гама приријеђе кроко екватора и прии дође до крајње јужне тачке у Африци и прии јој намене име — „кан добре надежде“.

Од тога се је доба тек више знало и говорило о Африци. Знало се истина, па се и није знало, јер још у унутрашњу Африку ниједан Јевропејац ногом ступио небише.

Многи се мукева у столећу напнем трудише, да што више предједа у Африци открију, те да пак их опишу. Многи су срећу покушави, многи гласом својом платили, а многи су онет сретено се кућама својим повратили, те су нам приповједали о даљим земљама и народима, о грднијем оним африканским ријекама и језерима, о страсним оним пустињама. Најзаслуженији су у томе погледу они пушњаци били: Нилез Браун, који је путовао из сјеверо-источног Африци и то још при крају пређишег столећа; Французи Калдо (од 1827—1828) и Пано (1850—52), који

путоваше по сјеверо-западнијем дјеловима; Ивизи Барт, Фогела и Овервет (1850—1852) прођише кроз гдју пустињу Захари до Чад-језера.

Најзаслужнији пак међу њима, који је науку највише приредео, који је човјечеству највећна користио, који је кроз 30 година дана неукомно путовао и готово сав јужни део Африке прошио, који се с највећим тежњама борити викао, који се је највећим опасностима излагао и који се тако рећи жртвовао у корист наука, то је Давид Ливингстон.

Ливингстон родио се у селу Блантајеру код вароши Блеатона у Шотландији. Испрва радио је у пакујућој фабрики а поред тога бавио се је он још лекаретом и богословом. Ово последње било му је од велике користи, јер већ 1840 год. ступи Ливингстон у службу великог лондонског мисионарског друштва, те поче као мисионар у Африку. Најпрви је А. одгарао дужности мисионарске у предјелу око Капа (Cape) оном му се приликом тако омило бјеше рад, да се је рјешно и дубље у Африку уи. 1849 год. прии се пут крене из Капа у прати двојице изучеца Осудеа и Мурјеа те допре чак до Игали-језера у земљи Бечуанара. 1851 год. путовао је по југо-источној дјелу Африке, те је на томе путу пронашао врла ријеку Замбези. Од 1853 до 1856 толико је био предједа већ открио, да је вратили се у Лондон написао и на свијет могао издати путописе своје под насловом: „Missionary travels and researches in South Africa“. (Лондон 1857). У Мару 1858 године по други пут напусти Ливингстон отачину у прати брата свога Шарла Ливингстона. Од речене године па до смрти своје непрекидно је путовао, учио је народе даље, приповједао им је о Христовој науци и водио је о путу своје тачно дневник. Кроз њих вријеме није се за нега чуло ништа, он бишае изгубао. По Американцу Стемлеју поче за руком, те га нађе у крајини, како јошт ниједан Јевропејац допр не бјеше. Ливингстон уири прије мјесец и више у сред јужне Африке. Кољко је наука у њему изгубила, то још толико није у ставу садања генерација оцјенили, кољко нега оцјенили моћи нови ширштаја, наука столећа!

Французи изгубивши једног од првих својих историка, Жил Мишле писатељ повјеснице „велике француске револуције“ умро је предпрошле неђеље у 76 год. живота свога. Он је заступао демократска начела и био је жесток противник Јевангелија. 1830 поставио Мишле професором на париском свеучилишту. У то је доба издавао прва историјска дјела своја, као на пр. „повјесницу Француске“, 1843 год. раскину „о Јевангелију“, 1844 књигу „о свештенику, жени и породици“, 1847 тек писао је Мишле чувено дјело своје „повјесницу велике француске револуције“.

Давид Фридерик Штраус бјеше један од првих нехатних теолога и филозофа. У дјелу свому „жизно Исусов“ представљао је појмет

да сам повједам до онога, што сам чуо од њега, авидно му душом. По заклетви и кажњаку његову, није Иванбег побио границу међу султаном и дудеж, но су је закнижу бан и провину, пошто је Балша зећанин продао дуджу вјеташкоме своје пријорје, да му Бог жртву опрости! И сад се вавди код бискупа латинскога у Лаварија код Бара, књига, коју су потписали Стеван Приојевић, Иванбегов отац, и некаки Фране Болани. Ја сам је вјетас отварао три пут у петнаест дана и чуо својијек ухон да је граница турска дубља и устојенија него гдје је поп каже, кољко би три пут допрго највиши тои. Но оставио са стране те старе књижурине, а говоримо наравски. Питам ја вас, која господо, може ли бити да ми Спичани имамо скоро триста рала земље у Подлузичком полу, а да немамо дјела ни од горе, ни од воде, и да не смијемо ништа жива догонили те на наше земље? Таквите се душе, па редите право, може ли тога бити, је ли га нгда било? Док ово међу нама нераспорише, задуку вас судите и жерите, ми немо онет једни другоме жеза за врат! Можете ли ме жали на душу и рећи ми: живи ал не једи; ори, сји, ковој нагрни, али чувај да те јад не нађе да погодиш, да па-топни, да попасем своју земљу! У разлот муди за једнога Бога! Некојте ме наћерати да дамишам пијем братску крв. Најште ми дјелка и начини да се о својој муди хљебом равни из своје баштине. А за гласу, што сам дужан попу, сво моје па нек је сјече!

Ушита говоринко кметска глава: — Би ли

који, од нас два, душом присветно гдје је права међа? ¹⁾

— Би стотина, рече поп, по глетца која није, ја међу пресећи грх чистејех разлога. Ако ће ко други, широко му поље, нек се трује.

— А да чија је кметва? поворе кмет.

— Мунеша, а да чија! одерати поп, као зачуђен таквоме питању. Граница је која од битија, некако и безбавна ²⁾. Није се још рајало мушке главе да ми те јавим поткане, а душом може кад је које драго.

— Ја ћу саоседани Спичанина, рече Мирчета видни на правој граници неспрећено гложје из пуха котла воде, кад буји у највећим кључ, па ми објие до рачења отпале, ако ћу криво, или ако сам рад и туђе сјерасе приписати.

— Ја те не бих па те муке жетво, ни дао Бог, рече му поп; него бих те пустио сјаи да станем степом у дубак гдје говорим да ти је граница, па да се закупеш срећом и душом да чепиш своју земљу.

— Бих повор, тако ми укрјепити Бога заући, додаде Мирчета.

Кад били у вече на коначу договарали се Спичани међу се како би кметом окурили Пашироновића од границе. Један од њих, стотник и вјеташки, рече Мирчети: — Теби најбоље вјерује суд и Пашироновића, боље ти се криво кмет, него ли чепати хљебаду гдја спичанскијех у прошлу.

1) По старејој праву земљи, као што је у овде била у средњој вјеку, давала се сугласнојем свјетовном кмету.
2) Од највеће старине.

1) Версина.

јеванђељску као њеку басму, која је пропала у прво пријемно Хришћанство по хришћанским оштрицама. Тим је дјелом Штраус врло калутно поново, по у толико је више себи задобио пријемника. Он је много друга дјела још писао, која по њеком дјелу у теолошку струку спадају. Давид Штраус био је у тјесној пријатељској са Французом Еристом Реназом, који је такође описио „живот Исуса“.

Њихово је пријатељство њешто охладило било за вријеме француско-пруског рата, јер сваки од њих брзаше би народ онога, коме је сваки од њих припадао. После рата пак опет је старо међусобно пријатељство повратило се.

РИСАН. 18. Фебруара. — Удес немике српца на 16. текуће после кратког боловања изишао из породичног и друштвеног крила у најљепши цвјет младости, нашег познатог Србина и жарког родољуба Нишу Натовића.

За покојником жали не само његова тужна и унијевана породица, племенити и својствени као и остала његова сабраћа Ришави, него и у свој околини, које год врло покојника познавао, глас његове срце са уздицама прихватају је.

Покојник је од ране младости на ево до сада скривао своје каријере бави се обртничким радом, увјек на руци био водном и невољном брату Србину. — Ње је гођ поштење и хришћанско милосерђе морало и материјално броче утјехе и саучешћа потребовало.

Средом покојника, који је 17. негова у 3 сата по подне сљедео, показиваше жалосту сваку многобројних ратника; јер на истоме се са то што присутна биваху мењаброја браћа његова из бојске околине, потоком плача и суза праћења га, него и из сусједне нам државе Црногорске браћа Гривовићи и многи други Црногорци својим присуством удружени ову за нас престурују и за нашег врло покојника последњу земалску свечаност.

После свршеног опјела у цркви парохијалној, при последњем „сјеловању“ изговорно је мјестни парох Стево Перовић јако чувствително надгробницу у похвалу покојника, представљајући живи његове врлине за углед и пријер с њим дјеловати се.

Док Бог, да се угледају и остала наша браћа на чисто и свјетле стазе његовог живота, да те поети у покоју његовој нејакости и пшитољј сирочади, за коју је не мали зајам за четрдесетогодишњег живота међу браћом без диха посијај! —

Међу тим са стране наше, као и његови сродници и неутјешени пријатељи, буди дијелу и усрдна хвала свештенству и васцјелом народу на указаној својим присуством при сахрани скрпни остатака његови братској почаст и саучешћу.

Најпосле при дјелути с њим незаборављеним покојником, свијетло се надали, да ће и остала наша браћа у далеки свијет на оваку жалосту вијест прокламати и са сузама као и ми о њему казати: вјечна му памет и блажен покој!

(Н. У.) ПЕТРОГРАД. 11. Фебруара. — (Војничка парода у почаст аустријског цара. — Полазак аустријског цара у Москву. — Дипломатија. — Разноврсно).

Уз испрекидне пареде и свечане поводом борављења цара аустријског у руској престоници, била је свечано велика војничка смотра, на великом тргу пред златним дворцом.

На овој великој смотри било је укупно 28 батерија, 1109 овицара, преко 2000 музиканта и 25.000 подопозорица и прострјех војника. Дан прије раздани су аустријска ордене, које поучише не само сви команданти сваког одјелена, већ и поједини овицари, подопозорици и војници. Већ у 11 часова стајаше војска у пуној парадној употреби, а то је прешао на тргу од Дворца до адмиралитета, коначи око исцјелене цркве и пред двором велике кнежевине Марије Николајевне, топије у обложеним униформама и на невољној проспекти. У 12 часова под укупном виком „ура“ и „дарај“ желију Ваше Императорско Величество“ свирком, бубњевима и табурима, дојаше цар пред употребу војску, и прими укупну команду над истом. Одга за тим дође и цар аустријански у руској униформи. Војска по царској команди од обичну почаст а свираше свираше аустријску

хиџну. Обадва цара у пореду, аустријски с десне, јавише се редом, а за њима велики кнез Николај Николајевич врховни заповједник руске војске, прилици, јавиши, јавиши и мноштво других великаша, скоро из свијев европских држава, исто приговорски председници сената г. Божо Петровић, као и кокашки посланик у својој „зачетачној“, униформи, на кој је народ као и на грофа Андришија у мајорској ховелској униформи напху обраћао. Док се кроз све редове прошло, протекло је скоро сат времена, и док је војска испред царева дефилвала, протекло је опет читав сат, тако, да је тек око 2 сахата свак себи отишао, а за тим је сљедећи објед на кој су скоро сви заповједници поједини одјелена војске пригласени.

Цар је као и гроф Андриши све знаменитости Петрограда, као и научно заведе посјетио, и понајвише у војничким заводима, као у арсеналу и генералној штабу брављено. У Петропавловској крпости и цркви у којој се гробница царске породице из дома Романова налази, цар је на гроб цара Николе лаворовијана положио, и подије над његовим гробом пробајивао. Грозу Андришију као да није гроб цара Николе пријатио, али јртин људи више овисили нијесу.

Смјоћ у десет часова отпутовао је цар у пратњи великог кнеза Владимира у Москву, гдје ће два дана пробавити, и одатле у Беч се повратити.

Дочек царев овђе био је доста сјајан, и за све пријеме бориљева овђе, цар се као и гроф Андриши потужити не могу, да ни је у вком смислу, на жако униформе, јер је колико цар, двор и влада, исто и руски народ у сваком смислу нијећу почаст и срдчиност указивао. У томе је и руско новинарство без разлике боје одиовало се.

Нека ово служи за пријер тобож либералном бечком новинарству и нека виде да Руси нијесу „барбари“.

Руски посланик при бечком двору Новиков повишен је у чину за завршног посланика и опуноућеног министра, а то је и овлашћени аустро-мађарски посланик, барон Лангенц од своје владе, чему се велики значај памјењује.

Као извјештоје говора се, да ће цар Александар око 18. априла изићи у престоницу посјетити, а тој се посјети већ унапријед велика политичка важност приписује. Говоре и то, да ће Русија што скорје овај коначи Бесарабије и ушће Дунаја, што је 1856 године изгубила опет повратити, и да јој се оком Румуније нико противити неће. Г. Божо Петровић данас сутра остаола Петроград, и у своју се постојану враћа.

Н О В О С Т И.

АУСТРИЈА. — Цар се вратио са свога пута из Русије.

УГАРСКА. — Укупно министарство Сланијо изјавило је, да ће дати оставку чим краљ приспије са свога пута из иностранства.

ИНГЛЕШКА. — По најновијим гласовима који су стигли из златне обале у Африке, претрпела је инглешка експедиција знатну штету у једној борби са Ашантија. У битки која је читав дан трајала, имали су Инглеш око 200 жртвих. Заповједачки генерал тражи потпоре да би у стању био рат докончати.

ФРАНЦУСКА. — Ушљед говора Монтеана, кога је држао у немачком парламенту, отириала је војска у Вердуну, из трасног владни, да се изда за утарђење Парва 7 милиона франка. За годину 1875 спрема се у Паризу међународна изложба.

СРБИЈА. — Народни позорнице које је поодавно прекинуло било давати преставе, као што се јавља из Београда, почиње опет свој рад од 1. марта о. године.

Р А З Л И Ч Н О С Т И.

(У Трсту.) прошле се године појело: 17.000 волова, 20.000 телца, 10.000 шкочаца, 36.000 јагњана, 5.000 прасца — а попио: 130.000 вједара пива (бире), 152.000 вједара вина, 10.000 вједара ракије и друге жести. Борже то није мало! (Н. С.)

(Чудноват обичај). Американски консул Герард дошао на Кап, хтјео је купити кова, те је заклоно господара, код кога је становао, неки му каже, ако ће сања добру прилику, а овај га већ други трећи дан упути к лијепој младој госпоњи у сусједству. Консул оде одмах, како му господар рече, му зачути се, гдје га госпоња, чуши по какову је послу дошао, поче од главе до пета мјерити. Огледаш консула, рече госпоња цијену, а консул пристеде и положи одмах новце, те хтједе отићи, му госпоња га устави славаки подсијехом на гости. Вас у чулу, каково је то поступање код тргована, остаде консул код госпоње, а кад је неколико времена посједно с њом, почеше долазити сусједи и знавци госпоње те му честитаху. Укочени Американци почео је већ сумњати, нису ли сви ти људи подлажни, а кад госпоња умљато и брзо упути: „Драги заручничке, кад ћемо се вјенчати“? Увјерен да има с људима посла, скоки брже боље са столица и поче да ће утеша. На пратека сретје га господар, код кога је становао, те му и он поче честитати. Изван себе што је сав свијет око њега људ, хтједе даље, му господар му стаде на пут. Сви од чула зашпињени, гледаху изаглавени очима у Американца, а окому је све то мушчије бивало у поадаку друштва. Кад се је све утишало, дође Американца пошешто к себи, заклоно господара, неки му протужачи городавно чудо и наиде шта чути. На Капу држи кова свака госпоња, која се жели удати, а обичај је неврсоти госпоње као друге, већ доћи на упути, под коју ће цијену добити кова. Ако погоба пође за руком те се плати цијена, то је најкосто зарука. Разумјев чудноват обичај ушри се Американца посве, му разумјев госпоња од Американца, да није знао, што ради код куће кова, узнемири се као прије је Американца, те јој је требало, будућ је удова, тим више бесједа и тим људста упућивања, док је вјеровала, да је Американца ожене и да неја од продаје, те јест од жените пошди.

(Подивљао усред Францеске.) У музичар Санит Гобани у департаменту Асије у Францеској, најбоше лугари пре неколико данах бише људско слободе, које је из обичне чољечанске прилике, тако рекућ посве изашло. Старац то бијаше од какових 70 годинах, озбиљан, по обичају опак, мр. Петнијест је годинах одметнуто се од људи, потијаст година није речни прозборио са чољеком, потијест је година живио само о бљу и о сирову меси а ипак је остао по све човек, био по све питом, кад је видо, да мора са људима опити, који га најбоше. Цијело вријеме његова сачована пребивао у једном дулу под дубом од више стољех без никакв нареди у гвијезду од шупшиа попут горског змијери. Колико се из шкртих његових ријечи могло закључити, мора да је био човек болеста рода, добро наображен, а можда и врло кљуна, те је с тога запонетка тим њега, што га је нагнало у самоћу. Да га је друге вишло, одговорио би га на јило од неваго у то зна каков завод, но у Францеској можда му ипак бисте слободу, нека живи како га је воља, док није никому пошди.

(Новинарство у Инглеској.) У сједињених британских краљевине излази сад свега скупа 1585 новинах. У Лопону излази 314 новинах, по инглеским градовима 915, по валеским градовима 58, шкотских 149 а по ирских 131 новине. По оточних излази 18 листовах. Дан на дан излази у Лондону 95 листовах, 2 у Валесу, 14 у Шкотској, 17 у Ирекој а 2 по британским оточина. Пред 20 годинах није излазило свега скупа јак само 625 новинах, а међу њима само двадесет дневних листова. По све теолошкога садржаја излазе 242 новине а 839 њих часописах.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Г. Лука Петровић, трговац из Карловца у Хрватској, послао је на дар црногорскијем школама 100 кожала књига „Историја српске цркве“, коју је написао честити прото карловачки Никола Беговић. На ову лијепом дару изриче споменутог родољубу г. Луку Петровићу срдичну захвалност.

Шв. Ковачевић,
школ. надзорник.